

grundopfattelse af samspillet og modspillet mellem begreberne magt og ret. Analysen er gennemført med megen klarhed og stringens. Det virker dog, som om den snævert har fikseret sig på Frisch' brug af forfatterne uden at have blikket åbent for, at dette ofte virker, som om F. udelukkende i sin ideologi har antikke rødder, mens han (F.) måske også især har frydet sig over at vise ligheden med en nutidig ideologi, som Holm Rasmussen til gengæld ikke har eftersøgt, men som træffes f.eks. hos Fabianerne i England og hos den belgiske Hendrik de Man (1885-1953), forfattere som Frisch diskuterede livligt i samvær med samtidige socialdemokrater.

Vagn Dybdahl

Erling Bjøl: *Set i bakspejlet. Erindringer fra 30'erne, 40'erne og 50'erne.* (Politikens Forlag, 1993). 248 s.

Trods de professionelle forudsætninger – eller netop på grund af disse? – har danske historikere ikke været flinke memoireforfattere. Alene i kraft af dette, er Erling Bjøls bog bemærkelsesværdig.

Større erindringsværker som Troels Lunds »Et liv« fra 1924 slutter med barndomstiden, Alex Thorsøes »Erindringer« (udg. posthumt 1929) er ikke meget oplysende, når de kommer efter 1870'erne, mens A.D. Jørgensens »En redegørelse for min udvikling og forfatterskab« fra 1904 nok giver personlighedens udvikling, men i mindre grad, hvad han har oplevet. Johs. Steenstrups »Nogle omrids af min virksomhed som universitetslærer« (1934) er kortfattet, og Aage Friis har kun skrevet om sit forhold til H.P. Hanssen (Tilskueren 1918 og i »Bogen om H.P.H.« 1948), selv om han i kraft af sit store arkiv havde haft mulighed for at skrive fyldigt om sin mangeartede virksomhed. Meget omfattende er P. Munchs store værk

»Erindringer« I-VIII (1959-67), der dog – bortset fra ungdomstiden – mere har karakteren af tidshistorie set fra forfatterens placering; i højere grad personorienteret i tilgang og form er Vilh. la Cours erindringer under vekslende titler fra årne 1953-1959. Fælles er i øvrigt med undtagelse af la Cour en tilbøjelighed til »stiltfærdighed« i omtalen af andre, til gengæld er der hos ham en bevidst stræben efter at se sagen fra flere sider. »Stiltfærdigheden« er mindre i Harald Jørgensens »I Rigsarkivets tjeneste« (1977) og »Set og oplevet« (1983) og gælder slet ikke Bjøl.

Erling Bjøl blev først »rigtig« historiker i 1970'erne; men bogen om perioden 1930-60 giver både nutid og eftertid et klart indtryk af, hvordan en stor historiker nærmede sig faget. Den giver også et indtryk af personligheden og af en forbløffende uændret og unuanceret sikkerhed i bedømmelsen af andre mennesker, navnlig når det gælder deres evner og karakteregenskaber. Med dette i baghovedet bør bogen læses, ikke alene fordi den er velskrevet, hvad der var at vente; men også fordi den giver et indtryk af miljøer, som ellers ikke er så velkendte, når de som her er beskrevet med sans for gennem inddragelse af velmotiverede detaljer i glimt at vise vilkår og arbejdsmuligheder.

Optakten er en skildring af barndomshjemmet hos en tjenestemand's familie i Kalundborg og gymnasietiden på Rungsted kostskole. I 1937 begyndte han at studere historie i København, hverken faget eller lærerne gjorde noget tiltalende eller tiltrækkende indtryk på ham. Han skiftede til litteraturvidenskab og blev mag.art. i 1948, heller ikke her tog han del i universitetslivet, allerede inden var journalistkarrieren begyndt. Det startede som et studenterejob ved United Press' telegramredaktion i 1938, og ad denne bagvej blev han journalist. Derefter følger gode afsnit om

Dansk Pressetjeneste i Stockholm under krigen, om London under krigen og Paris 1944. Her som i efterkrigen, hvor Berlin, Paris, Titos Jugoslavien og Amerika er stationer i Bjøls liv, er der gode iagttagelser af samfundsforholdene, men tillige portrætter af internationale udenrigskorrespondenter, der i mange tilfælde er ret ukendte for danske, men sammenlagt giver et indtryk af personer, der var med til at formulere en verdens opfattelse af verden. Man kan være lidt utryg, når omtalen falder på velkendte politikere, og de så vurderes kategorisk, det gælder f.eks. Trygve Lie, Reventlow i London, Christmas Møller, eller P.H. og Andersen Nexø (»hvis PH var en krukke, var Nexø en frikadelle«), den »læspende selvglade hos Jens-Paul Sartre«. En anmelder, der har truffet dem, har også andre oplevelser af personerne, og det samme må også være tilfældet med Bjøl. Er det rimeligt, at han lader sådanne bemærkninger stå alene? En bredere vurdering havde været ønskelig.

Et særligt afsnit, men ikke stort, er viet Informations redaktion i 50'erne med skildringer af chefredaktionen og nogle af medarbejderne. I 1959 forlod Bjøl Information og efter tre år som Politikens Paris-korrespondent fulgte professoratet i Århus – om dette og tiden

der, da Bjøl blev rigtig historiker, loves et følgende bind.

Uanset de hastige domme og karakteristikker er bogen et væsentligt bidrag til periodens opinionshistorie. Dertil fængsler den og er velillustreret samt forsynet med et personregister præget af ikke få fejl og mangler.

Vagn Dybdahl

Bertel Haarder: *10 år med vers. Bertels viser.* (Dafolo, 1992). 63 s.

Tre ministre i de skiftende regeringer Schlüter holdt ud – og blev holdt ud – på samme taburet i samfulde 10 år og 4 måneder. Det var foruden Schlüter og Uffe Elleman også Bertel Haarder. At det ville gå lige netop sådan ville næppe nogen have spået, da regeringen tiltrådte, der var i hvert fald ingen der gjorde det. Men også på anden måde har Bertel Haarder mere i sig, end man skulle tro, således både humoristisk sans og – om ikke ligefrem en lyrisk åre – så et stort talent for at skrive lejlighedssange. En del af disse sange fra hans ministertid er samlet i denne udgivelse og forsynet med korte realkommentarer af forfatteren, og dermed er der skabt et kildeskrift til periodens historie som et fint versificeret supplement til Bo Bojesens tegninger.

Jørgen Fink

REGIONAL OG LOKAL HISTORIE

Flemming Bechgaard Holm, Claus Friisberg og Anders Kragh: *Varde 1920-1990. Fra købstad til storkommune, bind II.* (Varde kommune i samarbejde med Historisk Samfund for Varde og omegn, 1992). 605 s.

Der er en del, der er gået galt med denne publikation, og det er synd, for der er

lagt et stort arbejde i den. Allerede fra begyndelsen blev værket ramt af ulykker, idet koordinatoren og en af de udpegede skribenter afgik ved døden i tiden. Det er måske en af årsagerne til det usædvanlige, at forordet er skrevet af bogens trykker. Og at på selve titelbladet en af forfatterne fremtræder under navnet Krogh, selv om han hedder